

VREME

14. februar 2002. Cena 70 din, Crna Gora: 1.50 eur Broj 580

**Vreme istražuje
KO JE PROVALIO
U TREZOR
MILOŠEVIĆEVE
VILE**

**Hag,
12. februar 2002.**

ZAVRŠNI RAČUN

KOLIKO SE ZARAĐUJE U KULTURI

8 600102 660014

Parče dobrog štofa

Hajdana Baletić: *VODI ME NA DRUGO MESTO*, Stubovi kulture, Beograd 2001.

Bijim se da ne umem dovoljno dobro iliiti "egzaktno" ... isnim zašto mi je tokom čitanja romana *Vodi me na drugo mesto*

Hajdane Baletić više puta na pamet padala – od svih knjiga – baš *Višnja na Tašmajdanu*, ona davna – i divna – posveta Siniše Pavića (Bože dragi, je l' baš onog Siniše Pavića, onog koji je docnije sflućao talenat na jatagance i gige moravce!?) odrastanju, i Beogradu, dakle – sve u svemu – (jednom? ili svakom, svakovremenom?) *odrastanju u Beogradu*. Neki su toposi ovim knjigama zajednički – no, čudna mi čuda?! – i u nekim bi se narativnim rukavicama mogli "nategnuti" srodni tematski motivi i opsesije, pa ipak: *Višnja...* je objavljena još 1967 – pet godina pre rođenja H. B. – u jednom prilično drugačijem Beogradu i radikalno drugačijem stabilnomirnodopskom vremenu lažnog Kraja Istorijske, a u (relativno) ranim danima trenda *jeans-proze* koju su, na tragovima Selindžera i još nekolicine mahom američkih uzor-velikana, u ovom zakutku sveta proslavili srpski autori poput Mome Kapora i, znatno kasnije, Milana Oklopdžića, ili hrvatski poput Majdaka, Majetića, Šoljana, Slamniga, a da ipak niko od svih njih ne napiše – ovde se, dakako, ograničavamo na pisanje u ključu *jeans-proze* – ništa što doseže svežinu i snagu Pavićeve *Višnje...*, osim potresnih Šoljanovih *Izdajica*, tog nepravedno poluzaboravljenog remek-delceta jednog vremena i senzibiliteta.

Svi su ti autori, vidi vraga, muškarcii; kao da žene ne nose farmerke?! Danica, glavna junakinja romana Hajdane Baletić, u neku je ruku onaj nedostajući *ženski pikaro* ovog traumatičnog vremena, urbana devojka stasala u Beogradu Odvratnih Devedesetih koja pokušava – onako *bačena u svet*, i to baš u njegov akutno poblen-taveli deo – da se odupre predestiniranom "trpnom stanju" i da sastavi khrotine svog života iliiti da iscrta kakvu-takvu projekciju sopstvenih mogućnosti, ploveći – i tonući, tu i tamo – između ljubavno-emocionalnih pokušaja i brodoloma, prijateljskih nesporazuma i prigušenih, tinjajućih porodičnih nesrećnosti (ne nesreća nego

baš: *nesrećnosti!*), a sve to na fonu sveprisutnog Velikog Društenog Raspadanja, u okruženju rata, bede, izolacije, diktature, nadrealističkog bombardovanja... Baletićino je spisateljsko neiskustvo povremeno/mestimice uočljivije nego što bi to bilo dobro; uz to, neki su detalji oko NATO bombardovanja – za knjigu pisanu u realističkom ključu – nedopustivo predramatizovani, kao da se radi o ratnom Sarajevu ili tako nečemu ("realno" nepostojeće nestašice živežnih namirnica, na primer). Ponegde je čak i lektura elementarno zakazala, pa opetovano dobijamo grdobne "majce", "fijoke" i ostale simptomatične rekvizite malignog trenda Nove Nepismenosti devedesetih; nema, doduše, "bezbedonosnog", "bi ste" ili "ne ćete" – zašto onda ne i "ho ćete"?! – kao dragulja iz, doduše, pretežno novinarskog trešžargona sadašnjice... Bez obzira na ovakve iritirajuće neravnine, *Vodi me...* upečatljivi je emocionalni putopis kroz poznati vremensko-prostorni pejzaž; autorki ne nedostaje veštine fabuliranja i, osobito, građenja likova, pri čemu su nesumnjivo najuspeliji likovi Danićinih srodnika. Spisateljičin je smisao za humor nerazmetljiv, a gotovo sveprisutan, s nekoliko upravo sjajnih momenata (žučna Predsednikova malerozna smrt u WC-u, multipliciranje jednog-te-istog vremešnog taksiste u Londonu...). Potonji Danićin odlazak "na drugo mesto", na novozelandski Kraj Sveta doima se samo kao prinudno/lažno razrešenje jednog egzistencijalnog ćorsokaka koji je mnogo više emocionalne negoli "egzistencijalne" ili "političke" naravi.

Svojim kvalitetima, pa i "inspirativnim" nedostacima unatoč, ova knjiga, nažalost, do sada (po mom uvidu) još nije doživela relevantniju kritičku recepciju; u relevantnu književnokritičku tekstualnost, dakako, nećemo ubrojati neubrojiv parakritički tekstuljak koji se pojavio u najtiražnijem latiničnom dnevniku, i čija autorka – osoba književno i medijski apsolutno anonimna i ganutljivo, upravo melodramatski nepronicljiva – ilustracije radi, zamera mlađanoj spisateljici da propoveda "predubedenje da mladi moraju da beže iz Srbije" (hmmm, a možda je to zaista baš tako u njenom primerku knjige?! i da preko svoje (božemeprosti & pu, pu, pu!) narkomansko-promiskuitetno-histerične junakinje (i dalje primerak s greškom, van sumnje), izražava "hedonističku neizvijenost i nacionalnu apatiju"... Podozrevam da se radi o nekom

ubogom, ali entuzijastičnom Božjem čeljadetu, časnoj seki-iskušenici na *undercover* zadatku u "civilstvu", *main task: upredobljavanije* književnosti raspusne i bezbožne mladeži beogradske i srpske? Oh, Bože, blagi Bože, treba li ipak nekako merodavno meriti IQ nadobudno-potencijalnih Književnih Kritičara ili je dovoljno što si Ti određenoj njihovoj sorti – a glede stanja njihovog duha – obećao lak i siguran prolaz u Carstvo Nebesko? *Anyway*, ova se neopisiva tvorevina već sada kandiduje za parakritički *shoder* godine (i takvo bi veselo takmičenje trebalo uvesti!), gotovo ravnopravno sa u najtiražnijem čiriličnom dnevniku upravo objavljenom prikazoidnom abulozom čijom je žrtvom imao biti Čirićev *Hobo*. Uz ovu bezbeli neverovatnu, baš onako *zabezek-zevzekoidnu*, spontano dadaističku nakupinu slova ide – kao *attachment* – i fotka-portret njezinoga odvažnog autora: živopisan čičica, cenim da (im) je hausmajstor? Možda nemaju keša da ga isplate, pa mu kao kompenzaciju ustupaju prostor za (proncljivošću necenzurisano) Izražavanje Mišljenja? Svako drugo objašnjenje bilo bi, avaj, manje suvislo. No, priča o čudesnom svetu lokalne – što medijske, što "akademске" – parakritike tema je za sebe, i Hajdane se Baletić ona i ne mora mnogo (do)ticati.

Ona je, naime, uradila svoje: ovo fino parčence romaneskne proze, приметnim nesavršenostima uprkos, napravljeno je od solidnog štofa; pozamašan *krojačicin* potencijal vidljiv je "iz aviona", pa ima smisla nadati se da je *Vodi me na drugo mesto* samo vrlo podsticajan uvod u jedan zanimljiv ženski *ruk-opus*, što više po strani i od kaluđeričke (ili) velmar-jankovićevske "duhovnosti", i od kanonizovanog i samozaglupljuće ideologizovanog "ženskog Sestro-Moja-Slatka pisma", i od besmislenog oponašanja "mužjakačkih" obrazaca. Ovaj je romančić, dakle, izazovna, obećavajuća *objava jedne prisutnosti*: samo da Hajdani B. neko sada ne ponudi da napiše TV seriju!

TEOFIL PANČIĆ

ČASOPISI

Trag ozbiljnosti

"Teatron" 116/117; "Zbornik radova fakulteta dramskih umetnosti" br. 4

Ozbiljnost nikada nije slučajna i vrlo često ostavlja više no jedan trag. Tako su se u kratkom vremenskom sledu pojavila dva vredna izdanja na koja treba skrenuti

ΠΛΑΤΩ KRITIKE

pažnju – četvrti "Zbornik radova fakulteta dramskih umetnosti" (uredili Radoslav Đokić i Aleksandra Joksimović; izdavači Fakultet dramske umetnosti i Institut za pozorište, film, radio i televiziju) i najnoviji dvobroj "Teatrona" (glavni urednik Ksenija Radulović, urednik izdanja Ivan Medenica; izdavač Muzej pozorišne umetnosti Srbije), koji nastavlja dugu i lepu tradiciju, ali i kreće s novom i приметnom uređivačkom energijom. Mnogo više no nekoliko istih imena, pa čak i deo iste studije, ove publikacije povezuju srodan teatrološki pristup i isti pojam dramskog dela. "Zbornik" je, naravno, širi utoliko što je mišljen da "pokrije" celinu akademskog polja, zbog čega je podeljen na više oblasti: Teatrologija (Istorija pozorišta i drame, Teorijska dramaturgija, Estetika pozorišta i Gluma), Filmologija, Teorija masovnih medija (Radio i televizija), Teorija kulture i estetika, Kulturna politika i menadžment u umetnosti, Praktikum, i dva dodatka Dogadaji i Sećanja. U ovako strukturiranoj i obimnoj knjizi (460 str.) svako zainteresovan za ovu vrstu istraživanja naći će poneki provokativan prilog (ali i poneku raspravu zakasnelu nešto manje ili nešto više od pola veka) u rasponu od nauke do publicistike, a pisac ovih redova (osuden na srpsku književnost i teoriju) posebno će pomenuti "prilog pozorišnoj antropologiji" Aleksandre Joksimović izveden na Šekspiru, reminiscentni ogled Boška Mi-

predstave" Petra Marijanovića. Zanimljivi su "Teze za periodizaciju dugometražnog filma u Jugoslaviji 1947-1990." Petrita Imamija, prilog istoriji televizije Velimira Dejanovića, odeljak Divne Vuksanović o baroknom i prirodnom, osvrt Ljiljane Bogoje Sedlar na beleške Harolda Pintera, ogled Milene Dragičević Šešić o performansu, zapis Vladislave Vojinović o kulturi predgrađa i drugi.

Pogled na problem dramske klasike na savremenoj sceni Ksenija Radulović je u novom "Teatronu" s dobrim razlogom vezala takođe za Sterijinu *Pokondirenu tikvu*, dok se u istom odeljku Estetika pozorišta (Režija dramske klasike u savremenom pozorištu) može upoznati i prvi nastavak opsežne i ambiciozne studije Ivana Medenice o rekonstrukciji kao modelu rediteljske interpretacije dramske klasike čiji je uvodni teorijski odsečak štampan i u "Zborniku". Iz posebne naklonosti prema njegovim kritikama i načinu mišljenja – o (ne)savremenom ukusu vredelo bi raspravljati – valja ovde reći da čudi zašto se problematika kojoj je teorija književnosti posvetila čitav vek, a fenomenologija od Šlagermahera do Hegela, pa onda barem Gadamera i Hirša, da o rasponu od smisla i značenja do dekonstrukcije, dakle od Fregea do Deride, svodi na teorijski ne-reflektovanu teatrološku semiologiju Dort-Ibersfeld-Pavis, ili njen domet ne stavi na jednu malo težu proveru. U istom odeljku prevedena je "Rediteljska knjiga za Tri sestre A. P. Čehova" Stanislavskog, što je od koristi i za nekoga izvan struke.

Ipak, "ukus" ovog broja određuju omaž/portret Mire Trailović (sa Ćirilovom u senci) i provokativna rasprava i anketa o dometima i uticajima BITEF-a kod nas, u kojoj ima zanimljivih kritičkih tonova. Šteta je da su oni izostali iz pregleda samog 35. BITEF-a, a bilo bi interesantno videti i da li bi se o stvaralaštvu Mire Trailović u izvanorganizacionom smislu moglo kritički progovoriti. Ne po svaku cenu, ali bez zazora, kao znak jedne nove zrelosti i nove epohe. Uz "Hroniku Muzeja", prikaze knjiga i oproštaj od Branka Pleše i Olge Ivanović, odličan dvobroj "Teatrona" završava se pregledom savremene francuske drame koji nam je nedavno ponudila An Ibersfeld, te dramom *Supermarket* Biljane Srbljanović i razgovorom vodjenim u Beču povodom izvedbe drame. Smiren i inteligentan uvodnik, najaktuelnija drama i njen autor otvaraju i zatvaraju lepo osmišljen i očigledno vrlo uspešno uređen dvobroj koji obeležava jedan novi zamah "Teatrona".

ALEKSANDAR JERKOV

Pretnje crnogorskim piratima

Udruženje filmskih distributera Jugoslavije najavilo je da će obustaviti distribuciju filmova u Crnoj Gori ukoliko vlasti u toj jugoslovenskoj republici ne stanu na put pirateriji. "Zbog nepoštovanja zakona, u Crnoj Gori vlada totalna piraterija u pogledu eksploatacije filmskih sadržaja, što ovdašnjim distributerima nanosi ogromnu štetu, a na gubitku je i Republika Crna Gora, kojoj je uskraćen zavidan prihod od legalne eksploatacije filmova", navodi se u saopštenju Udruženja filmskih distributera Jugoslavije. Udruženje se obratilo najvišim crnogorskim zvaničnicima radi pokretanja inicijative za suzbijanje i ukidanje svih oblika piraterije i istaklo da to obraćanje ne treba tumačiti kao politički pritisak u trenutno složenoj situaciji u federaciji, već da je isključivo poslovne prirode.

S.Č.

Fredi za Malinu

Američka filmska fondacija Zlatna malina saopštila je juče u Los Angelesu nominacije za nagradu koju to udruženje dodeljuje za najgora filmska ostvarenja u protekloj godini. Film *Freddy Got Fingered* (u slobodnom prevodu *Prevareni Fredi*) kandidat je za nagradu za najgori film godine, najgorog glumca, najgoru režiju i najgori scenario. Nominacije za Zlatnu malinu uvek se saopštavaju dan pre nominacija za Oskara.

Nagrađeni najčešće ne dolaze po svoje nagrade.

Dolazak TV5

TV5, treća televizija po broju gledalaca na svetu, od prošle nedelje legalno se može pratiti na području SRJ. Predstavnici ovog čuvenog francuskog kanala potpisali su ugovor s Udruženjem kablovskih operatera Jugoslavije o legalnoj distribuciji u kablovskim sistemima. Francuski TV kanal osnovan je 1984. godine i jedinstven je internacionalni kanal na francuskom jeziku. Razvio se objedinjavanjem pet francofonskih državnih televizija iz Francuske, Belgije, Švajcarske, Kvebeka i Kanade i praktično preuzima i objedinjuje najbolje iz njihovog programa. Danas postoji sedam različitih verzija ovog programa – u SRJ će se emitovati TV5 Europa – koje prati više od šest miliona ljudi dnevno.

TV5 planira da sponzoriše važnije kulturne događaje u SRJ i da preko intenzivnijeg programa Francuskog kulturnog centra promoviše frankofonsku kulturu.

lina "Kulundžićev pirandelizam i antipirandelizam", te osvrt Nebojše Romčevića, autora i teorijske skice "Priča, zaplet, kompozicija", na problem govora u *Pokondirenoj tikvi* Jovana Sterije Popovića. Sterija (u režiji Dejana Mijača) i Mihizov *Banović Strahinja* (u režiji Nikite Milivojevića) podloga su raspravi "Tekst drame i tekst